

Банковият надзор в ЕЦБ: Оценка на рисковете за 2019 г.

1 Въведение

Идентифицирането и оценката на рисковете, пред които са изправени поднадзорните лица, са от решаващо значение за успешното осъществяване на банков надзор. Анализът на рисковете също така служи като основа за определянето на **надзорните приоритети** като част от редовния процес на стратегическо планиране.

Всяка година банковият надзор в ЕЦБ идентифицира и оценява рисковете в тясно сътрудничество с националните компетентни органи (НКО). При анализа се използва информация от широк кръг източници, включително съвместните надзорни екипи (СНЕ) и хоризонтални функционални звена по микропруденциални и макропруденциални въпроси. Информация за анализа се получава и от дискусии с банки и други подходящи институции.

2 Карта на ЕНМ на рисковете за 2019 г.

Основните резултати от оценката на риска са показани на картата на ЕНМ на рисковете (вж. Диаграма 1). На тази карта са представени основните двигатели на риск, които засягат банковата система в еврозоната за период от две до три години по координатни оси вероятност и въздействие. Двигателите на риск не трябва да се разглеждат изолирано, тъй като могат да се задействат или подсилват взаимно. Картата на Единния надзорен механизъм (ЕНМ) на рисковете дава обобщена картина за еврозоната, като очертава единствено основните двигатели на риск. Тя няма за цел да е изчерпателен списък на всички рискове, пред които са изправени поднадзорните банки.

Диаграма 1

Карта на ЕНМ на рисковете за 2019 г.

Източници: ЕЦБ и НКО

Трите най-важни двигателя на риск, които засягат банковата система в еврозоната, са: геополитическата несигурност, обемът на необслужваните кредити (НОК) и потенциалът за натрупване на бъдещи НОК, киберпрестъпността и пробивите в ИТ системите. Следват преразглеждането на цените на финансовите пазари, средата на ниски лихвени проценти и реакциите на банките на нормативни актове.

Рисковете, произтичащи от икономическите и фискалните условия в еврозоната, са намалели значително в сравнение с предходната година главно в резултат на благоприятната циклична инерция. Същевременно геополитическата несигурност и рисковете от преразглеждане на цените на финансовите пазари се засилват. Напредъкът в областта на цифровизацията изостря рисковете, свързани със съществуващите ИТ системи на банките и с кибератаките.

3 Основни двигатели на риск

Геополитическата несигурност представлява нарастващ риск за световните финансови пазари и за перспективите за икономиката в еврозоната.

Политическата несигурност в някои държави от еврозоната се увеличи през последния период. Що се отнася до Брекзит, все още предстои определянето на окончателният вид на прехода и на споразуменията за оттегляне.

Необходимо е банките и надзорниците да продължат планирането на действия при непредвидени ситуации и подготовката си за такива ситуации, като вземат под внимание всички възможни сценарии. Свързаните с Брекзит безпокойства обхващат широк кръг от рискове, като рисковете за непрекъсваемостта на бизнес процесите, непрекъсваемостта на договорите, рисковете от регулаторен арбитраж, произтичащи от различията в националните регулаторни уредби, или риска от макроикономически последици. Налице е ограничен риск от значителни смущения на достъпа до финансови услуги за еврозоната, но едно

потенциално раздробяване на сектора на финансовите услуги би могло да възпрепятства неговата ефективност. Освен това са нараснали безпокойствата във връзка със засилващия се търговски протекционизъм. Макар че въведените до момента мита би следвало да окажат доста ограничено пряко макроикономическо влияние върху еврозоната, всяко ескалиране на търговските спорове би довело до значителен риск. Нещо повече, неблагоприятно развитие на определени икономии от възникващите пазари може да окаже отрицателно въздействие върху макроикономическата среда или финансовите пазари в еврозоната. На последно място, рискът от световна регулаторна фрагментация води до допълнителна уязвимост.

Въпреки че качеството на активите се подобри значително през последните години, **високите равнища на необслужвани кредити** все още са проблем за много от институциите в еврозоната. Като част от практическите указания за НОК банките с високо равнище на НОК бяха задължени да договорят стратегии за справяне с обема на необслужваните кредити. Работата до момента доведе до значителен напредък в намаляването на НОК, като коефициентът на необслужваните кредити на значимите институции спадна от 8% през 2014 г. на 4,9% през четвъртото тримесечие на 2017 г. Въпреки това настоящото агрегирано равнище на НОК остава твърде високо в сравнение с международните стандарти и са необходими допълнителни усилия, за да се гарантира подходящо разрешаване на проблема с необслужваните кредити в еврозоната. Големите обеми на необслужваните кредити ограничават счетоводните баланси, рентабилността и капитала на банките.¹ Поради това справянето със съществуващите необслужвани кредити, включително наблюдението на напредъка на банките при намаляването на обема им, продължава да е един от основните приоритети на Европейския банков надзор.

В допълнение, непрекъснатото търсене на доходност би могло да **увеличи потенциала за натрупване на бъдещи НОК**. Банките в еврозоната отчетоха облекчаване на кредитните стандарти за корпоративните кредити и за кредитите за домакинствата за покупка на жилище през първото тримесечие на 2018 г.² Нещо повече, заемодателите изглежда се обръщат към по-рискови сектори. Отпускането на кредити към дружества с високо равнище на дълг се увеличи значително в еврозоната след резкия спад, отбелязан по време на световната финансова криза, като кредитите с по-облекчени ограничения върху длъжника възлизат на около две трети от всички кредити. Освен това, някои банки в еврозоната отчитат висок ръст на необезпечените кредити за домакинствата.

Киберпрестъпността и пробивите в ИТ системите пораждат все по-големи предизвикателства за банките и подчертават необходимостта те да инвестират в ИТ системи. Банките са подложени на нарастващ натиск да модернизират основната си ИТ инфраструктура, за да оптимизират структурата си, да

¹ За информация относно отрицателното въздействие на необслужваните кредити върху банковото кредитиране моля вижте [Практически указания за банките относно необслужваните кредити, ЕЦБ, март 2017 г.](#)

² Вж. [проучване на банковото кредитиране в еврозоната](#).

намалят разходите, да направят обслужването по-приятно за клиентите и да станат по-ефективни, както и за да се конкурират с FinTech/големите технологични компании. Освен това банките са изправени пред нарастващ брой киберзаплахи. Киберинцидентите могат да доведат до финансови загуби, допълнителни непреки последици и дори да имат системно въздействие, въпреки че до момента значимите институции не са докладвали за големи инциденти. Твърди се, обаче, че в някои случаи части от вътрешните системи на банките са били компрометирани в продължение на известно време, преди да бъде установено проникването. Такава ситуация може да позволи на злонамерени лица да причинят значителни щети.

Рискът от внезапно и значително **преразглеждане на цените на финансовите пазари** се е увеличил от миналата година. Търсенето на доходност в световен мащаб продължи, подкрепяно от много благоприятните икономически условия и прогнози в глобален план и от изобилната ликвидност. Това тласна още по-нагоре оценките на активите, които са преувеличени в определени пазарни сегменти, особено на пазара на акции в САЩ. В същото време рисковите премии продължават да са ниски. Сътресенията на пазара във връзка със скока на волатилността на акциите в САЩ през февруари 2018 г. показаха съществуващата чувствителност на пазарните нагласи, както и капацитета им да се справят с бързи корекции. Това можеше да се забележи и в напрежението на пазара на италианския държавен дълг, предизвикано от политически натиск в Италия през май 2018 г. и пренесло се към доходностите по държавния дълг и цените на акциите на банките в определени държави от еврозоната. По-високи геополитически рискове могат да увеличат риска от потенциално преразглеждане на цените. Банките биха били засегнати най-вече чрез притежаваните от тях инструменти, отчитани по справедлива стойност, изискванията за обезпеченията и разходите за набиране на капитал или ликвидност. Преразглеждането на цените, обаче, би могло да има и вторичен ефект чрез неблагоприятно въздействие върху макроикономическото и фискалното положение в еврозоната. Нещо повече, в екстремен случай, ако голямо преразглеждане на цените съвпадне с други важни събития, то би могло да засегне и **платежоспособността на централни контрагенти** и така да доведе до системен риск.³

Наблюдаваните в продължение на няколко години **ниски лихвени проценти** оказаха натиск върху лихвените маржове на банките и доведоха до промени в поведението на клиентите им, като по този начин оказаха въздействие върху структурата на счетоводния баланс на банките.⁴ Въпреки че като цяло нетните приходи от лихви на банките в еврозоната бяха доста устойчиви през последната година, банки с определени бизнес модели отчетоха значителен спад по този показател. Прогнозата е, че съвкупните нетни приходи от лихви ще

³ В Картата на ЕНМ на рисковете за тази година двигателят на риск „платежоспособност на централните контрагенти“ е включен в „Преразглеждане на цените на финансовите пазари“.

⁴ Примери за тенденции, които променят вида на експозицията на банките на промени в лихвените проценти, са изместването от срочни към безсрочни депозити, по-големият брой на предсрочно погасените жилищни кредити и предпочитанието на купувачите жилищни лица към фиксирани, а не плаващи лихвени проценти.

се повишат през 2019 г. и 2020 г., като това ще бъде предизвикано от ръст в обема и подобряване на маржовете. Много значими институции, обаче, очакват печалбите им да останат ниски през следващите няколко години.

Тъй като в момента се финализират по-голямата част от финансовите **регулаторни инициативи** след кризата, темпът на нормативната реформа донякъде се е забавил. Някои разпоредби, обаче, все още трябва да бъдат приложени в правото на ЕС. Въпреки че регулаторната несигурност е намаляла, банките все пак трябва да продължат да приспособяват бизнес моделите си, за да могат да осъществяват дейност в новата среда. По-строгото регулиране помага за опазването на една устойчива и стабилна банкова система в средносрочен и в дългосрочен план. В краткосрочен план, обаче, то може да постави под въпрос рентабилността на банките и да изложи банковия сектор на рискове, като неспособност на банките да се приспособят навреме или отлагане на стратегически решения или инвестиции.

Перспективите за икономическия растеж се подобриха значително в еврозоната, допринасяйки за намаляването на рисковете за банковия сектор. Въпреки че прогнозата е, че икономическият растеж ще продължи в средносрочен план, перспективите за нисък потенциален растеж на производството представляват все по-голяма уязвимост, тъй като недостигът в предлагането на работна сила и производствените ограничения могат да забавят сегашния подем, и изпълнението на структурните реформи в държавите от еврозоната трябва да бъде ускорено. **Устойчивостта на дълга на публичния сектор** се е подобрила като средна стойност в еврозоната, главно в резултат на нарастващия БВП. Въпреки цикличното възстановяване дисбалансите на наличностите остават повишени в няколко държави, което прави тези държави уязвими на потенциални преоценки на държавния риск.

Кредитирането за **жилищни имоти** продължава да е основна дейност за банките в еврозоната и на него се дължи около 40% от БВП на еврозоната за 2017 г. На равнището на еврозоната, развитието на кредитирането на жилищни имоти беше стабилно през последната година, със слабо положителна тенденция. Поради съществуването на ниши на уязвимост, обаче, някои банки в еврозоната са изложени на рискове. В много държави от еврозоната заемополучателите неотдавна демонстрираха тенденция за преминаване към по-кратки периоди за фиксиране на лихвения процент. Това измести лихвения риск върху заемополучателите, като увеличи кредитния риск за банките в случай че на заемополучателите се наложи да плащат по-високи лихви. В допълнение към това, високата или повишаваща се задлъжнялост на заемополучателите поставя под съмнение способността им да погасяват кредита, когато цикълът се обърне. Съотношението „стойност на заема/стойност на обезпечението“ (LTV) продължава да е високо и това води до потенциално високи загуби в случай на неизпълнение. Известно смекчаване на стандартите за кредитиране по отношение на съотношението „стойност на заема/стойност на обезпечението“ (LTV) и съотношението „обслужване на дълга/доход“ при отпускането на нови заеми може да е довело до по-висок кредитен риск.

Банките в ЕНМ са изложени на редица други рискове, които заслужават да бъдат подлагани на критичен преглед от надзора:

- **Риск от неправомерно поведение:** въпреки че загубите, произтичащи от неправомерно поведение, отбелязаха спад, броят на събитията, свързани с този риск, беше по-висок през 2017 г. Съчетанието от по-строга уредба на защитата на данните и непрекъснато търсене на доходност би могло да доведе до по-голям брой на събитията, свързани с риск от неправомерно поведение.
- **Предизвикателствата от структурен характер за дейността** са свързани със структурни слабости в средата, в която банките в ЕНМ осъществяват дейност, както и с нееластичността на структурата на разходите на банките, която пречи на тяхната ефективност. Банковата система в еврозоната все още не е напълно интегрирана. Това може да създаде пречки за трансграничното консолидиране или за оптималното разпределяне на капитала и ликвидността и да попречи на банките в еврозоната да се възползват в пълна степен от икономии от мащаба, като по този начин доведе до неравноправни условия в ЕС и в международен мащаб.
- **Конкуренцията от небанкови институции** се разраства с навлизането на FinTech, застрахователи и други посредници на пазара на кредити. Все пак влиянието върху маржовете по кредитите изглежда е овладяно за момента и се очаква да остане ниско през целия хоризонт на оценката на риска. Съществуват безпокойства във връзка с потенциално по-голямата конкуренция от страна на големите технологични компании с достъп до обширни клиентски бази данни и капацитет за навлизане в сектора на финансовите услуги.
- **Рисковете, свързани с климата**, не са заплаха за финансовата стабилност в еврозоната в краткосрочен план. Банките, обаче, могат да бъдат засегнати непряко, но въпреки това съществено, от по-честите и тежки екстремни климатични събития или от продължаващия преход към нисковъглеродна икономика. Климатични явления могат да доведат до разрушаване на бизнес сектори, на които са изложени банките (например селско стопанство), или да унищожат притежаваните от банките обезпечения. Освен това, преходът към нисковъглеродна икономика би могъл да засегне определени икономически сектори (например компании в сектора на изкопаемите горива, енергоемки сектори, доставчици на комунални услуги, транспортни и строителни дружества). Поради това е необходимо банките да предприемат подходящи действия за управление на експозициите си на такива сектори.

© Европейска централна банка, 2018

Пощенски адрес 60640 Frankfurt am Main, Germany

Телефон +49 69 1344 0

Уебсайт www.bankingsupervision.europa.eu

Всички права запазени. Разрешава се възпроизвеждането с образователна и нетърговска цел при изрично позоваване на източника.

За специфичната терминология можете да използвате [речника на ЕНМ](#).